

Nr 3.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion
angående inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement.*

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 25, av herr *Lindberg* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om en skyndsam och allsidig utredning rörande inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement.

Beträffande motiveringen hänvisas till en av herr *Lindberg* väckt, till statsutskottet hänvisad motion, II: 24, angående effektivisering av förberedelserna till arbeten för motverkande av arbetslöshet.

Regeringsformens stadganden om organisationen av statsrådet och statsdepartementen erhöilo sin nuvarande utformning år 1941. Före de ändringar, som då genomfördes, inneburo bestämmelserna, såvitt de nu äro i fråga, följande. I § 5 föreskrevs att departementen skulle vara minst åtta och högst tio. Antalet skulle inom angivna gränser bestämmas genom en av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag, vilken tillika skulle angiva varje departements benämning och huvudsakliga verksamhetsområde. Den närmare fördelningen av ärendena mellan departementen skulle bestämmas av Konungen genom en särskilt utfärdad stadga. För varje departement skulle Konungen bland statsrådets ledamöter utse en chef och föredragande. Enligt § 6 skulle statsrådet bestå, utom av departementscheferna, av tre statsråd utan departement.

Genom 1941 års grundlagsändringar ökades möjligheterna att smidigt anpassa organisationen av departementsarbetet efter skiftande förhållanden. Sålunda borttogs bestämmelsen om departementens antal ur regeringsformen, och i stället infördes ett stadgande om att antalet skall bestämmas genom en av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag. Vidare lades frågorna om departementens benämningar och fördelningen av ärendena mellan departementen helt i Konungens hand; Konungen fick befogenhet att bestämma därom genom en särskilt utfärdad stadga. Regeln att för varje departement skulle utses en chef och föredragande kompletterades med en föreskrift om att Konungen äger förordna annan ledamot av stats-

rådet att i departementschefens ställe föredraga de ärenden Konungen bestämmer. Slutligen ändrades bestämmelsen om antalet statsråd utan departement därhän att numera endast ett minimiantal, nämligen tre, föreskrives i grundlagen, medan närmare bestämmelser om antalet skola meddelas i särskild lag.

Vid ikraftträdandet av 1941 års ändringar funnos tio departement. Däribland var folkhushållningsdepartementet, som inrättats hösten 1939 och icke var av permanent natur. Ändringarna i regeringsformen följdes icke omedelbart av ändringar i departementsorganisationen. Enligt lagen den 21 februari 1941 om antalet statsdepartement och statsråd utan departement skulle sålunda antalet statsdepartement alltså vara tio. I samma lag förordnades att statsråd utan departement skulle finnas till det antal, lägst tre och högst sex, som Konungen bestämde.

Först den 1 juli 1947 inrättades ett nytt departement, inrikesdepartementet. Detta departement övertog från socialdepartementet betydelsefulla grupper av ärenden, däribland lantregeringsärenden, kommunala ärenden och sjukvårdsärenden. Inrättandet av inrikesdepartementet föregicks av att ny bestämmelse om antalet departement utfärdades. Detta skedde genom lagen den 11 april 1947 om antalet statsdepartement och statsråd utan departement. Antalet departement bestämdes till elva. Därjämte sänktes högsta antalet statsråd utan departement till fem.

Sedan 1947 har ytterligare en ändring i departementsorganisationen genomförts, nämligen den 1 juli 1950, då folkhushållningsdepartementet indrogs och civildepartementet inrättades. Eftersom departementens antal förblev elva, erfordrades icke ändring i lagen om antalet statsdepartement och statsråd utan departement.

Vid den sist nämnda ändringen i departementsorganisationen utfärdades den nu gällande stadgan den 29 juni 1950 angående statsdepartementen.

Enligt stadgan angående statsdepartementen tillkommer det socialdepartementet att handlägga åtskilliga grupper av ärenden, som ha samband med arbetsmarknaden. Till nämnda departement ha sålunda förts ärenden rörande arbetsförmedling, arbetslöshet, arbetslöshetsförsäkring, arbetsmarknadsfrågor i övrigt, förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, arbetstillstånd för utlänningar, olycksfallsförsäkring och försäkring för yrkesjukdomar, arbetarskydd samt semester. Ärenden angående allmänna arbeten handläggas inom det departement, till vilket arbetena enligt sin art höra. Om ärendenas beskaffenhet så påkallar, skola ärendena beredas i samråd med chefen för socialdepartementet. Exempelvis handläggas ärenden rörande allmänna arbeten på vägar, järnvägar, kraftverk och andra kommunikationsinrättningar inom kommunikationsdepartementet. Under normala förhållanden synes varje departement kunna handlägga de arbetsmarknadsärenden, som med nuvarande fördelning av ärendena tillhöra de

partementet. Här avsedda ärenden, som tillhöra annat departement än socialdepartementet, skola för övrigt, som tidigare antytts, då så är erforderligt, beredas i samråd mellan vederbörande departementschef och chefen för socialdepartementet. Även åtgärder för planering inför en arbetsmarknadskris böra kunna vidtagas inom den normala organisationens ram. Uppstår en djupgående sådan kris eller befinnes av annan anledning lämpligt att intensifiera verksamheten på området, kan Kungl. Maj:t, såsom torde framgå av vad ovan anförts, antingen genom ändring i stadgan angående statsdepartementen sammanföra samtliga arbetsmarknadsärenden till ett departement eller också förordna, att arbetsmarknadsärendena skola föredragas av annat statsråd än vederbörande departementschef. Efter 1941 års ändringar i regeringsformen har Kungl. Maj:t för övrigt, i synnerhet före inrikesdepartementets inrättande år 1947, förordnat på sist nämnda sätt beträffande olika grupper av de till socialdepartementet hörande ärendena. Nu gällande grundlags- och lagregler, med vilka konstitutionsutskottet har att taga befattning, möjliggöra sålunda en betydande anpassning av organisationen i statsrådet och inom Kungl. Maj:ts kansli för planläggning och ledning av åtgärder mot arbetslöshet; denna anpassning innefattar enligt utskottets bedömande vad som för närvarande kan vara påkallat.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionen II: 25 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 mars 1953.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Karl August Johanson, Elmgren*, Gustav Emil Andersson, Englund*, Hällgren, Fritiof Karlsson, Hansson*, Sandberg, Georg Pettersson och Bergström*; samt

från andra kammaren: herrar Pettersson i Norregård*, Norén, Swedberg*, Jonsson i Haverö, Larsson i Julita, Nordkvist i Kalmar*, fru Svedberg*, herr Hammar* och fröken Wetterström*.

* Ej närvarande vid justeringen.